

Izsák Lili és Kálmán Eszter

Ugyancsak 2014. szeptember 21-én a Trafó Kortárs Művészetek Házában adták át a 2013/14-es színházi évad előadásainak Színkritikusok Díját. „A legjobb jelmez” elismerést az Örkeny István Színház Friedrich Schiller: Stuart Maria-előadása nyerte. Az előadás jelmezeit és díszleteit Izsák Lili és Kálmán Eszter látványtervező páros készítette. (2010-ben Izsák Lili Junior Prima Díjat kapott, az akkor vele készült riportunkat a SZÍNPAD 2011. júniusi számában olvashatják.)

Izsák Lili: Az előző közös interjúnk óta eltelt pár év nagyon sűrű volt. Folyamatosan dolgozom, évi 5-6 előadás díszletét és jelmezét tervezem, kőszínházi és független színházi produkciókban egyaránt. Kőszínházak közül legtöbbet az Örkeny Színházban dolgozom, de dolgoztam a Katona József Színházban és az Alföldi Róbert vezette Nemzeti Színházban is. A független társulatok közül a Kárpáti Péter vezette Titkos Társulattal, illetve Polgár Csaba rendezővel és a Hoppart Társulattal is rendszeresen dolgozom. Velük sok közös külföldi munkánk is van. Legutóbb Münchenben a Volkstheaterben dolgoztam, 2013-ban Shakespeare: Julius Caesar, az idén pedig Gorkij: A nap gyermekei című előadásának a díszleteit és jelmezeit terveztem. Nemrég dolgoztunk Berlinben is, a Neuköllner Operben mutattuk be Ödön von Horváth: Válasszunk párt című darabját. 2015-ben Karlsruhe-ban fogunk együtt dolgozni.

Kálmán Eszter: Az egyetemi tanulmányaimat Angliában végeztem, ahol kortárs performansz rendezésre és díszlettervezésre specializálódtam. Jelmeztervezéssel később, már munkáim során kezdtem el komolyabban foglalkozni. Amikor hazajöttem Angliából, a Katona József Színházban voltam szakmai gyakorlaton, ezt követően pedig a Merlin Színházban angol előadásokban dolgoztam, és meghatározó ideig a Táp Színháznál voltam produkciós asszisztens. Közben elkezdtem független produkcióknál díszletet és jelmezt tervezni. Egy idő után a tervezés átvette a vezető szerepet a munkáimban, így ma már csak ezzel foglalkozom. Átlagosan éven-

te egy előadást rendezek is, ami alapvetően a vizuális elemekre helyezi a hangsúlyt. Azzal kísérletezem, hogyan lehet vizuális eszközökkel történetet mesélni. Az első előadásomban (*Hapupipőke*) még színészek sem voltak, csupán színházi eszközök szerepeltek. Legutóbbi munkámban (*Justine*) már voltak ugyan hús-vér szereplők is, de a vizualitás és a zene továbbra is fontos elemei az előadásnak. Az idei bemutató még képlékeny állapotban van, erről még nem tudok beszélni.

Ami a tervezői tevékenységemet illeti, sokat dolgozom független produkciókban, és lassan rendszeresnek mondható jelenlétem van a kőszínházakban is. Jelenleg a Katona József Színház Kamrájában Peter Weiss: *Marat/Sade* című előadásában dolgozom díszlet-jelmeztervezőként.

I. L.: Dolgoztam Gáspár Ildikó első rendezésében az Örkeny Színházban, a Pierre Notte: *Két néni, ha megindul* című előadás díszletét és jelmezét terveztem. A következő rendezésénél nem értem rá, és ezért ajánlottam neki tervezőként Esztert.

K. E.: Ez az előadás, *Daniel Danis: Kivi* című darabja a Budapest Bábszínházban lett bemutatva 2013-ban – és valóban én vagyok a díszlet-jelmeztervezője. Ez egy tantermi előadás, de játsszák a Bábszínházban is, színházi körülmények között. Ezek után Gáspár Ildikó a következő rendezéséhez az Örkeny Színház Friedrich Schiller: *Stuart Mária* előadásához pedig már mindkettőnket felkérte.

I. L.: Számunkra nagyon szokatlan dolog volt ez a „páros” felkérés, mert a bevett színházi szokás szerint vagy egy embert bíznak meg a díszlet- és jelmeztervezéssel, vagy külön-külön tervező kapja a megbízást a két feladatra. Minket azonban Gáspár Ildikó mindkét tervezői feladatra közösen kért fel, mert úgy érezte, hogy emberileg és szakmailag is jól kiegészítjük egymást.

K.E.: Meglepődtünk, de Gáspár Ildikónak

igaza lett, bevált a közös munka, amit nemcsak a kritikusok által adott díj igazolt, hanem hogy a továbbiakban is folytatjuk a közös gondolkodást.

I. L.: A tervezésnek van egy magányos része, amikor az ember egyedül dolgozik. De ebben az esetben ez egy közös munkafolyamat. Élvezzük azt a részét, hogy ketten vagyunk. Engem ez nagyon motivál.

K. E.: Teljesen egyetérték! Valami sorsközösséget érzünk a problémáinkban, bármilyen nehézség adódik, könnyebb együtt megoldani. Nekem biztosságot ad, hogy nem egyedül kell döntéseket hoznom. Másrészt olyan szemlélet- és tapasztalatcsere történik a tervezés során, ami nagyon inspiráló. Nem ugyanazt látjuk, nem ugyanonnan jövünk, így tágul a látókörünk és az a referenciaforrás, amiből az ember méríteni tud.

I. L.: Nagyon jó a közös munkában, hogy az embernek a tervezés során van kontrollja. Amikor egy színdarabot elkezdünk tervezni, akkor a rendező elmondja a koncepcióját, és ehhez kell nekünk a látványt megteremtteni. Amennyiben a feladatot ketten oldjuk meg, van partnerünk, lehetőség van arra, hogy megbeszéljük elképzeléseinket és a végső megoldást közösen alkotjuk meg. Sőt sok esetben a rendező is velünk gondolkodott.

K. E.: Szerintem a Stuart Mária-tervezésünk azért érdemelte ki a kritikusok elismerését, mert az egész előadásban olyan egységben van minden; a díszlet, a jelmez, a videó – amit Juhász András készített, és a díszlet szerves részévé vált –, hogy nem lehet leválasztani. Együtt az egész teremti meg az előadás képi világát. A ruhák önmagukban nem olyan különlegesek, de tökéletesen kifejezik a rendezői koncepciót. Ettől lesz az előadásnak olyan „energiája”, amitől kitűnik a jelmez.

I.L.: Az előadásban Erzsébet és Mária, a két főszereplő külsőre tulajdonképpen két egyforma nő, csak a hajszínük különbözteti meg

őket. A koncepció lényege az, hogy a két nő, akik korábban soha nem találkoztak, most elenségek, de tulajdonképpen egyformák. Közöttük taktikázik a férfi főszereplő. Az előadásban a két nő végig egy térben van. Szinte mindig egyszerre látja őket a néző, pedig a darab szerint csak egyszer találkoznak. Olyan, mint amikor egy filmben osztott képernyőn látjuk a párhuzamos cselekményt, csak hogy itt jóval költőibb, metafizikusabb jelenlétről van szó. A többi szereplője – akik a hatalom képviselői, az udvar emberei – egyenruhában vannak. De míg a két főszereplő korabeli ruhát visel, ők egy, a 20. századra jellemző szürke munkaruházati köpenyt hordanak. Ez kiemeli a két női karaktert, és egyúttal erős képi világot is teremt.

K. E.: Ami a kivitelezést illeti, a díszletet Dali Attila műhelye készítette, Boller Ágnes varrodája a két főszereplő ruháját varrta, a férfiruhák varratott részét pedig Debreczeni Zoltán műhelye készítette, illetve a munkaruhákat megrendeltük egy munkaruházati cég-

nél. A teljes kivitelezés kb. két hónap alatt megtörtént.

I. L.: Ami az itthoni tervezői és gyártási munkákat illeti, az utóbbi években kicsit bonyolultabb a helyzet. Már nincs a színházaknak pénzük állandó státuszban lévő tervezőre. Szinte minden tervező „szabadúszó”. Ebből a helyzetből adódik, hogy vagy sokszor egymásra csúsznak a feladatok, vagy esetleg az ellenkezője, egy-két hónapig nincsen munka. Még ennél is rosszabb helyzetben vannak a független színházaknál dolgozók. Állami támogatásban egyáltalán nem részesülnek, szinte fillérékért dolgoznak, nagyon alacsony költségvetéssel. Azt szoktam mondani, hogy azért dolgozom ilyen sokat kőszínházban, hogy anyagilag megengedhesem magamnak a független színházi munká-

kat. A tapasztalatom szerint szerencsére sok független színházi társulat sikeres külföldön, előadásait gyakran hívják vendégjátékra, rendezőiket, vagy akár a társulatot is vendégprodukciónak. Mégis, sajnos, ezeknek a társulatoknak itthon kevesebb anyagi támogatás jut.

Azért is nagyon megtisztelő a Színkritikusok Díja, mert a Színházi Kritikusok Céhe egy-egy adott előadásért ítéli meg a díjat, függetlenül attól, hogy az kőszínházban, vagy független társulatban jött létre. Jó érzés egy ilyen erős szakmai mezőnyben díjat kapni. Köszönjük!

Köszönöm a beszélgetést, mindkettejüknek további sikeres együttműködést kívánok.

**Lejegyezte:
Kárpáti Imre**

Jelenetek a Stuart Máriaiból

KÜLFÖLDI HÍREK

Csőd miatt bezár az operafesztivál St. Margarethenen

Több ízben példaként emlegettük az osztrák St. Margarethen-i, római kori kőbányában nyaranta megrendezett sikeres operafesztiválokat. 2014. július 9-én még lenyűgöző

Aida-premierre kerülhetett sor. A művészi tudást Manfred Waba látványos színpadképe tette teljessé, amelynek középpontját egy 20 m magas, hatalmas szfinx alkotta. Azonban ez volt az operaintendáns Wolfgang Werner utolsó operaprodukciója, mivel az operajátékok eddigi szervezője, az Opernfestspiele St. Margarethen GmbH & Co KG ekkor már a bezárás előtt volt. A felszámoló-biztos csődeljárás miatti felszámolást kért a cég ellen, amelyet már a premier előtt meg kellett indítania a vállalatnak.

Az idei Aida-előadásokat a római kőfejtő tulajdonosa, az Esterházy Alapítvány mentet-

te meg pénzügyi partnerekkel közösen. Az Opernfestspiele St. Margarethen azonban hosszú felszámolási eljárásnak néz elébe. A bejelentett követelések 6,3 millió euróra rúgnak. Csak ha a felszámolóbiztos által elismert követelések összege tisztázódott, akkor lehet a szanálásról dönteni.

2015-re azt tervezik, hogy egy új cég, melynek ügyvezetője Karl Wessely (Esterházy), hozza a „Tosca” operát a római kőfejtőbe. A rendező ismét Robert Dornhelm lesz. 2015 nyarán valószínűleg nem lesz gyerek-opera a Római Kőfejtőben.

BTR 2014. 4. sz.